

Compozitorul și dirijorul Nicolae Balan, la 90 de ani

Cătu-i lumea, Nicolae Balan va fi prezent în viitor

Mă străduiesc de ceva vreme măsurată în zile și săptămâni să aștern câteva cuvinte potrivite despre cel ce-mi zâmbește dintr-un afiș postat mai peste tot în oraș. Drept să vă spun amintirile sunt cam învălmășite, amestecate, nu prea știu cu ce să încep... Oare cu imagini de la repetiții, oare cu prezența pe scena festivalurilor din apusa epocă a Cântării României.? Retina mea a înregistrat nenumărate imagini din spectacolele Ansamblului folcloric Trandafir de la Moldova dar și șocanta apariție pe scenă a unui cor bărbătesc ce avea în loc de instrumente muzicale o mulțime de obiecte din gospodăria țărănească: fierăstraie, furci, coase, o nicovală, câteva stropitori. E adevărat, anii în care s-au petrecut toate acestea n-au fost importanți, pentru memoria unui copi. Demn de reținut era numele celui ce cu mâinile lui fermecate știa să adune într-una singură vocile a zeci de coriști din zeci de formații corale, demn de reținut era numele celui ce știa cu un singur gest al mâinii sale fermecate să aducă sub a sa și a partiturii ascultare zeci de instrumente muzicale. Numele lui este Nicolae Balan, dirijor, compozitor, profesor născut și crescut într-ale artei în Vaslui.

A avut marea șansă ca în 1961 să devină dirijor și director al Orchestrei Trandafir de la Moldova înființată doar de cinci ani la Bârlad, a avut curajul să profite de faptul că se pune accent deosebit pe promovarea folclorului și că activitatea culturală (mișcarea culturală de masă cu era denumită în regimul ceaușist) era sprijinită intens așa încât întemeiază ansamblul folcloric cu același nume, adăugând orchestrei 32 de dansatori profesioniști. Din 1975 mută ansamblul la Vaslui, adunând și dăruind satisfacții atât echipei de artiști cât și miilor de spectatori din municipiu, județ și din țară, căci, având un repertoriu bogat, soliști valoroși și dansatori pricepuți a avut stagioni permanente la Buzău, Bârlad, Odobești, Slănic Moldova, Huși și a efectuat numeroase turnee în țară. Datorită muncii susținute curând ansamblul capătă titulatura de profesionist, depășind stadiul de amatorism, fiindu-i astfel recunoscută valoarea artistică în fața unor ansamburi similare din Suceava, Iași, Bacău. La ansamblul vasluian s-au format și afirmat cântăreți de muzică populară pe care sigur îi știți: Mioara Velicu, Maricica Pană, Gică Nichifor, Nelu Lupașcu, Maria Stafie. Aceasta a fost perioada de glorie, de înflorire a ansamblului și a durat până în 1980. Cam din această perioadă sunt amintirile mele, evident erou principal fiind Nicolae Balan. Nu avea trac pe scenă, sala era întotdeauna plină, sala era întotdeauna activă ceea ce reprezenta o mare victorie. Îi plăcea să stabilească un dialog cu publicul chiar dacă acest dialog se rezuma la mimarea unor cuvinte sau trăiri sufletești sugerate de versurile sau ritmul cântecului. Ridica a mirare din sprâncene când solistul spunea “Rozmarin în colțul mesei, Mult mai plâng ochii miresei”, liniile feței se destindeau arătând încântare și admirație la auzul vorbelor “Asta-i horă din Vaslui”, iar în momentul în care dansatorii parcă încetineau cadența, striga alături de cei din orchestră “Corăgeasca să jucăm până asudăm” tropotind ușor cu picioarele-n podea dând iluzia că restabilirea ritmului de dans i se datorează în totalitate. În programul artistic se succedau cu mare spontaneitate muzica, dansul și intervențiile soliștilor. Dirija și cânta în același timp la vioară, cu arcușul îndemna membrii formației să dea melodiei furia apelor repezi rostogolite pe coaste abrupte de munte sau să devină domoală ca apele râului la șes. Înălțând ușor bărbia și zâmbind încurajator dădea semn solistului că e vremea în dulce grai moldovenesc să cânte și să încânte publicul și deopotrivă juriul, cerberul multor concursuri și festivaluri. Stăpânea nu doar suflarea de pe scenă ci întreaga sală de spectacol, peste 600 de inimi băteau în ritmul melodiei slobozite din piepturile artiștilor. Spectatorii admirau, se entuziasmau iar după stingerea ultimelor acorduri muzicale aplaudau frenetic.

Ce mai țin minte? Absența sa după 1980 și revenirea în postura de dirijor al Corului bărbătesc din Ivănești în 1981.

Iată ce scoate la iveală memoria mea: cortina se ridică, pe scenă intră unul

câte unul, ocupându-și locul pe postament vreo 50 de falnici bărbați înarmați cu ce-au găsit prin ogradă: lopeți, furci, etc. Spectatorii au înmărmurit, s-a lăsat o grea tăcere peste sala de spectacol, nimeni nu știa ce va urma, nimeni nu mai văzuse așa ceva până atunci. E drept, dirijor era Nicolae Balan, dar oare era același pe care îl știa la cârma Ansamblului folcloric Trandafir de la Moldova și de ce nu venise cu îndrăgitul ansamblu? Plutea în aer dezamăgirea dar s-a risipit îndată ce corul de la Ivănești a început să cânte și să se acompanieze scoțând sunete prin lovirea ustensilelor țărănești. Ropote de aplauze au răsunat îndelung, publicul era fericit că așteptările și încrederea nu i-au fost înșelate. Au urmat aplauze, pentru că tot ce s-a întâmplat pe scenă era în deplin respect pentru artă și pentru public. La scurt timp a venit și recunoașterea națională a autenticității folclorice a acestui cor care întregit de Fanfara Căminului Cultural din Ivănești obține premiul I la a treia ediție a festivalului "Cântarea României". Revista ce purta numele festivalului, dedică în paginile sale amplu spațiu laureaților întrecerii artistice și scrie "Conlucrarea fericită a unui diijor de mare valoare, cu incontestabilă personalitate, care este profesorul Nicolae Balan, cu o numeroasă și originală echipă de instrumente a condus la un rezultat impunător. Alături de calitățile interpretative, fanfara s-a detașat prin repertoriu adecvat punând în lumină virtuozitatea dar și specificul muzical folcloric. Corul bărbătesc acompaniat de fanfară a demonstrat dezinvoltură și forță de exprimare confirmând prin tenacitatea și talentul coordonatorilor, că de la o etapă la alta s-a muncit cu temeinicie".

Perioada de timp în care dispăruse de pe scena vasluiană urmează de fapt deciziei de desființare a renumitului ansamblu din motive pe care nu a reușit să le înțeleagă niciodată. Cred că a fost mânios pe soarta care s-a aflat în mâinile cui nu trebuia. Rămas pe drumuri cum zice românul, își găsește locul la Ansamblul Doina Ilfovului din București, însă dorul de casă, de copii îl fac să revină în 1981 la Centrul Creației Populare din Vaslui. S-a dedicat activității corale, aducând la rampă numeroase formații corale nu doar de adulți ci și coruri de copii. Câte întreprindri avea Vasluiul cam tot atâtea coruri a înființat și coordonat, multe dintre ele remarcându-se la diferite concursuri și bine e să ne amintim măcar într-o enumerare câteva dintre acestea: Corul Sindicatului Sănătatea dn Bârlad, IRB, Fabrica de confecții, IPL, Comerț Textila, IAMC, corurile Școlilor generale nr. 7 și 9. A lucrat cu fiecare și a dat spectacole, a participat la concursuri interjudețene la care s-a impus. Iată ce aprecieri face revista "Cântarea României" (Nr. 4 din 1981): "La Bârlad, județul Vaslui, am urmărit(reprezentanți ai redacției) evoluția unor formații corale care ne-au atras atenția prin numărul mare al interpreților ce le alcătuiesc, prin sonoritatea lor plăcută, prin calitatea interpretării artistice și a repertoriului abordat. Numai din această localitate au fost prezentate publicului șase

formații corale , între acestea corurile mixte ale Intreprinderii Rulmenți din Bârlad, Sindicatului sanitar și Armonia al Sindicatului Învățământ, corul mixt de cameră al Intreprinderii de Elemente Pneumatice, Corul bărbătesc al clubului Gloria. O notă bună pentru evoluția corului mixt al Sindicatului Învățământ Vaslui și a corului bărbătesc al Căminului Cultural Ivănești”. În Nr. 7 din 1985 al aceleași reviste : “Remarcabil echilibrul sonor foarte bun, acuratețea interpretării fanfarei din Ivănești și a Intreprinderii de Rulmenți din Bârlad , dirijate de Nicolae Balan”.

Iată de ce în 1993 și 2000 fanfara din Ivănești reprezintă țara la a 47 ediție a Festivalului Internațional de Folclor desfășurat la Dijon, Franța. Cei 52 de membri ai fanfarei a avut o evoluție extraordinară, au fost apreciați, aclamați de mii de spectatori de astă dată străini veniți din toate colțurile lumii. Ziarele și comentarii străini nu au fost zgârciți cu laudele la adresa coriștilor și a dirijorului său, publicând fotografii la loc de cinste, adică pe prima pagină, recunoscând că au produs un șoc artistic, juriul internațional fiind mai mult decât încântat. Pentru calitățile artistice excepționale, pentru bogatul repertoriu din tezaurul cultural românesc, fanfara aceasta plecată de pe plaiurile noastre a fost unica premiată la acest prestigios festival internațional, fapt ce atestă valoarea deosebită. Au obținut premiul orașului Dijon și premiul societăților comerciale din localitate.

Până aici, din cele înșirate pe hârtie, Nicolae Balan e dirijor, însă trebuie subliniat că a desfășurat activități artistice și în plan compozițional, dintre lucrările sale impunându-se în primul rând culegerea de folclor “Drag mi-i cântecul și jocul” dar și o serie de piese musicale precum: Imnul Bârladului(1973), Omagiu muncitorilor de la IRB(1973), Imnul aniversar al liceului Roșca Codreanu, Imnul Vasluiului(2005), Chemarea pământului, Epitaf în memoria marelui compozitor Beethoven. Alte nenumărate orchestrări și preluari din folclor, colinde, cântece religioase dar și multe cântece din folclorul copiilor, însumând peste 400 de pagini, le-a reunit în volumul Antologie muzicală care a văzut lumina tiparului în 2008 la editura Studis din Iași.

Nicolae Balan, dirijorul, compozitorul, profesorul este și un excepțional îndrumător, el nu doar comunică cunoștințe, ci și insuflă idei, orientează și încurajează, corectează și stimulează în același timp. El este omul care i-a învățat pe mulți, pe foarte mulți și doina, și balada, și cântecul de muncă și fierbinte dragoste de țară. El este omul întreprinzător dublat de un visător....Visează și își dorește ca cineva să-i ducă munca mai departe în timp, peste ani, în viitor.

Mihaela Ochianu

Biblioteca Județeană “Nicolae Milescu Spătarul”
Vaslui